

კრიტიკული აზროვნება, როგორც სამხედრო ლიდერის ფორმირების მნიშვნელოვანი გარემოება

კონსტანტინე პეტრიაშვილი¹

DOI: <https://doi.org/10.61446/mp.3.2024.8500>

აბსტრაქტი

თემა მოიცავს სამხედრო სამსახურში ლიდერად ჩამოყალიბების გარემოებების ძირითადი მახასიათებლების განსაზღვრას. ლიდერი, საქართველოს თავდაცვის ძალებში, წარმოადგენს მეთაურს და მეტწილად, მის კრიტიკულ აზროვნებაზე დამყარებულ მართვაზე დამოკიდებული ბრძოლაში წარმატების მიღწევა. სამხედრო ლიდერის თვითკონტროლი, ბალანსი და ხასიათის სიმტკიცე დიდ გავლენას ახდენს მის შესაძლებლობაზე. საქართველოს თავდაცვის ძალებში ლიდერად დასამკვიდრებლად აუცილებელია შეფასდეს და გათვალისწინდეს, როგორც მეთაურის კრიტიკული აზროვნება, ასევე მისი მეთაურობისას მიღწეული შედეგი.

საქართველოში და ზოგადად მსოფლიოში სამხედრო მოსამსახურე და განსაკუთრებით სამხედრო სამეთაურო შემადგენლობა, მუდამ წარმოადგენდა ამ ერისა და საზოგადოების ელიტას. მათი ყოფნა და ქმედებები არა მარტო სამხედრო საქმეში, არამედ სამოქალაქო და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, ყოველთვის დასაფასებელი და მისაბაძი არის ჩვეულებრივი მოქალაქეების მხრიდან.

თემა განიხილავს სამ ძირითად გარემო პირობაში სამხედრო ლიდერების მოქმედებას. ეს სფეროებია - 1) დაქვემდებარებული პირად შემადგენლობა; 2) ხელმძღვანელი პირები და სამეთაურო ჯაჭვი; 3) არასამსახურეობრივი გარემო. ამ სფეროებში ლიდერად დამკვიდრება, მარტო არსებულ პიროვნულ უნარებზე არ არის დამოკიდებული და ამ უნარების შექმნა/განვითარება რთული და შემეცნებითი პროცესია. ლიდერებად ჩამოყალიბება და განვითარება სამხედრო სამსახურში ჩარიცხვის დღიდანვე იწყება და გრძელდება პიროვნების კარიერული და მოქალაქეობრივი ზრდის პარალელურად. სამხედრო ლიდერობის უნარების განვითარება მუდამ ემყარება პიროვნების ყოფნის, ინტელექტისა და ქმედებების კრიტერიუმებს, ასევე ლიდერობის ისეთ ძირითად მახასიათებლებს, როგორცაა მებრძოლის მრწამსი, ხასიათის სიმტკიცე, ფიზიკური სიჯანსაღე, ტაქტიკური უნარი, შედეგის მიღწევა და სხვა.

დასკვნის სახით მოცემულია, რომ ლიდერად ჩამოყალიბებისა და შემდგომ ამ ლიდერობის თვისებების უფრო მეტად გამოვლენისათვის, მიზანშეწონილია ლიდერის ინტელექტუალური აზროვნების მუდმივი განვითარება, ასევე მისი კრიტიკული და ნოვატორული მიდგომის უნარების გაძლიერება. შედეგად კი, ყოველივე ეს სამხედრო მეთაურებს ჩამოაყალიბებს ღირსეულ ლიდერებად და ქვეყნის სახელოვან მოღვაწეებად.

საკვანძო სიტყვები: სამხედრო ლიდერები, კრიტიკული აზროვნება, ლიდერობის მოთხოვნები, სამეთაურო ჯაჭვი, ამოცანით მართვა, წინამძღოლობა, არასამსახურეობრივი გარემო.

¹ სსიპ- თავდაცვის ინსტიტუციური აღმშენებლობის სკოლა, თავდაცვისა და უსაფრთხოების სასწავლო-ანალიტიკური ცენტრის საერთაშორისო და რეგიონალური უსაფრთხოების მიმართულების კურსის უფროსი, პოლკოვნიკი, სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი,

Critical thinking as an important factor in the formation of a military leader

Konstantine Petriashvili²

DOI: <https://doi.org/10.61446/mp.3.2024.8500>

Abstract

The article covers the understanding of the main characteristics of becoming a leader in the military service. The leader of the Georgian Defense Forces is the commander. Success in battle largely depends on his management based on critical thinking. The self-control, balance, and strength of character of a military leader have a great influence on his ability. To establish himself as a leader in the Georgian Defense Forces, it is necessary to evaluate and take into account both the critical thinking of the commander and the results achieved during his leadership.

In Georgia and the world in general, military personnel, and especially military commanders, have always represented the elite of this nation and society. Their presence and actions, not only in military affairs but also in public life, are always appreciated and emulated by ordinary citizens.

The topic discusses the actions of a leader in three main environments, such as - 1) subordinate personnel; 2) superiors, and 3) non-service environment. Establishing a leader in these circumstances does not depend only on personal skills and is a complex and cognitive process. Formation and development as leaders begin from the day of enlistment in the military service and continue in parallel with the career and citizenship growth of the individual. The development of military leadership skills is always based on the criteria of the individual's presence, intelligence, and actions, as well as the fighter's convictions, strength of character, physical health, tact, achievement of results, and other basic characteristics of leadership.

The conclusion of the article states that to develop as a leader and to further reveal leadership qualities, it is advisable to constantly develop the intellectual knowledge of the leader. It is also important to strengthen his critical and innovative approach skills. As a result, all this will form military commanders as worthy leaders and prominent figures in the country.

Key words: military leaders, critical thinking, leadership requirements, chain of command, task management, leadership, non-service environment.

² LEPL – Defence Institutional Building School, Head of the International and Regional Security Course at the Defense and Security Training-Analytical Center, Colonel, PhD of Social Sciences,

შესავალი

საჯარო სამსახური და მთლიანად სახელმწიფო, თავისი დაქვემდებარებული სტრუქტურით, მოითხოვს ხელმძღვანელ პირთაგან ისეთი მართვისა და ქცევის სინქრონიზაციას, რომელიც პოზიტიურად წარმოაჩენს აღნიშნულ უწყებას და მისცემს ამ ორგანიზაციას შესაძლებლობას მიაღწიოს დასახულ შედეგს. ზოგადად ხელმძღვანელი პირების ყოველდღიური ყოფა და საქმიანობა უნდა ემყარებოდეს მათ ლიდერულ თვისებებს. საჯარო თანამდებობაზე მყოფი ლიდერის მიერ მართებული გადაწყვეტილების მიღება, უნდა გამომდინარეობდეს მისი კრიტიკული აზროვნებიდან და მიმართული იყოს ამ ორგანიზაციის განვითარების, დამკვიდრებული წესებისა დაცვისა და ახალ გამოწვევებთან და თანამდეროვე სიახლეებთან კოლექტივისა და საზოგადოების სწორად ადაპტირებისაკენ.

ლიდერული თვისებები, ინტელექტი და აზროვნების კრიატიული დონე ერთ-ორად მოთხოვნილი აუცილებლობაა ქვეყნის თავდაცვის ძალებში დასაქმებული პირებისათვის. ლიდერი, თავდაცვის ძალებში, წარმოადგენს მეტაურს და მეტწილად, მის კრიტიკულ აზროვნებაზე დამყარებულ მართვაზეა დამოკიდებული ბრძოლაში წარმატების მიღწევა.³ სხვადასხვა გარემო პირობებში სამხედრო ლიდერის თვითკონტროლი, ბალანსი და სტაბილურობა დიდ გავლენას ახდენს დასახული მიზნის მიღწევის ხარისხზე. საქართველოს თავდაცვის ძალებში მენეჯერულ თანამდებობაზე ყოფნისას აუცილებელია გათვალისწინდეს მეტაურის (ხელმძღვანელის), როგორც ინტელექტუალური განათლება და საკითხებისადმი მისი კრიტიკული აზროვნება, ასევე ამ მისი ყოფნა და მოქმედებები სამ ძირითად გარემოში, როგორცაა - 1) დაქვემდებარებული პირადი შემადგენლობა; 2) ხელმძღვანელი პირები და 3) არასამსახურეობრივი გარემო. შესაბამისად, სამხედრო ლიდერის თითოეული ამ სფეროში მოღვაწეობა, მიზანშეწონილია განხილული იყოს ლიდერობის მოთხოვნათა მოდელის კრიტერიუმების გათვალისწინებით.

ლიდერობა - დაქვემდებარებულ პირად შემადგენლობასთან ურთიერთობისას

მეთაურისათვის მოქმედების მნიშვნელოვან სფეროს წარმოადგენს დაქვემდებარებულ პირად შემადგენლობასთან ურთიერთობა. თავის მხრივ, ამ სფეროში წარმატება განსაზღვრავს, პიროვნების მომავალში ლიდერად დამკვიდრების წინაპირობას. მისი, როგორც ლიდერის შეფასება ხდება უშუალოდ მისი ხელქვეითების მიერ და ეს წარმოადგენს უწყვეტ პროცესს. სამხედრო სამსახურში მეთაურის შეფასების კრიტერიუმებს განსაზღვრავს უშუალოდ დაქვემდებარებული პირადი შემადგენლობა და ეს შეიძლება განისაზღვროს ლიდერობის მოთხოვნათა მოდელის შემდეგი კრიტერიუმებით, როგორცაა - მებრძოლის მრწამსი, კომპეტენტურობა და წინამძღოლობა.⁴

თითოეული ჯარისკაცი სწავლობს და ბაძავს თანამებრძოლს და ეს ერთობა წარმოადგენს ქვედანაყოფის სიძლიერეს. საქართველოს თავდაცვის ძალების სიძლიერე სწორედ ასეთ ფასეულობებზეა დამყარებული. ეს კი, საბოლოო ჯამში წარმოადგენს მებრძოლის მრწამსს და ფსიქოლოგიური კუთხით სიძნელების დაძლევის კარგ სა-

³ P 100 კრიტიკული აზროვნება, სამეთაურო-სამჭაბო სკოლა, ეროვნული თავდაცვის აკადემია, გორი, 2012, გვ. 51

⁴ L 100 ლიდერობა, სამეთაურო-სამჭაბო სკოლა, ეროვნული თავდაცვის აკადემია, გორი, 2012, გვ. 16

შუალეხას. შესაბამისად მებრძოლის მრწამსი სამხედრო ლიდერის ყოფის ძირითადი ქვაკუთხედი. ლიდერის აზროვნება და ამ ფასეულობების დაცვის სფეროში მისი ქმედება, განსაზღვრავს დაქვემდებარებულთა საქციელს და ქვედანაყოფის ღირსებას.

თანამებრძოლთა და ხელქვეითთა მიერ მეთაურის, როგორც ლიდერის შეფასება, არის მისი კომპეტენტურ ხელმძღვანელად აღიარება. დაქვემდებარებულებისათვის ის ინტელექტი, რაც ლიდერს უნდა ახასიათებდეს, გამომდინარეობს მეთაურის განვლილი სამსახურიდან, განათლებიდან და ზოგადად ინტელექტიდან. თითოეული ჯარისკაცი აღიარებს და მიჰყვება იმ ლიდერს, რომელიც ცოდნითა და გამოცდილებით მისთვის წარმოადგენს დასაყრდენს და იმედს. ხელქვეითისათვის სწორად კითხვის დასმა და შესაბამისად შემდეგ სწორი პასუხის გაცემა, წარმოადგენს ლიდერის კრიტიკული აზროვნების მახასიათებელს.⁵ მისი ეს კომპეტენტურობა მოიცავს, როგორც სამხედრო საქმეში, სამხედრო ხელოვნებასა და პროცედურებში განსწავლულობას, ასევე ზოგად ცხოვრების წესსა და განათლებაში მის ინტელექტუალური შესაძლებლობების გამოვლენას.

თითოეული მეთაური სამხედრო საქმეში უნდა იყოს მაგალითი დაქვემდებარებულთათვის. ისტორიულად, ქართულ ყოფაში და მათ შორის სამხედრო საქმეში, პირადი მაგალითი ყოველთვის წარმოადგენდა მიბაძვისა და მიყოლის ბრწყინვალე გზას. სამხედრო მოსამსახურეებს სჯერათ იმ ლიდერების, რომლებიც არ უშინდებიან სიმნელეებს, მიდიან სხვებზე წინ და აღწევენ დასახულ მიზანს. წინამძღოლობა არ მოიცავს მარტო სხვებზე წინ ყოფნას, არამედ აკავშირებს ყველა ქმედებას, რაც კოლექტივის შეკავშირებასა და სრულყოფას უწყობს ხელს.

ლიდერობა - სამეთაურო ჯაჭვში მოქმედებისას

მეორე ძირითადი სფერო, რაც სამხედრო სამსახურში ლიდერად დამკვიდრებისათვის სამხედრო მეთაურის მიერ არის გასათვალისწინებელი, სახელმწიფო საჯარო სამსახურის, მისი თანმდევი იერარქიისა და სამხედრო სამეთაურო ჯაჭვის ცოდნაა. საქართველოში სამხედრო სამსახური წამოადგენს ქვეყნის საჯარო სამსახურის ნაწილს და აქ მსახური რეგულირდება, როგორც სახელმწიფო მოხელეთათვის განკუთვნილი ზოგადი წესებით, ასევე სამხედრო მოსამსახურეთა მიმართ განსაზღვრული სპეციალური კანონებითა და პროცედურებით. ყველა სამხედრო მეთაური ანგარიშვალდებულია ზემდგომი ხელმძღვანელის წინაშე. აღნიშნულ ანგარიშვალდებულობას მას ანიჭებს იმ უფლებამოსილება, რასაც მეთაური იღებს კანონიერად ხელმძღვანელებისაგან. მეთაურობის იერარქია გამოხატულია ლიდერობის დონეებში. თითოეული ამ დონისათვის მოითხოვნილია ლიდერის დამახასიათებელი ის თვისება და კომპეტენციები, რაც მის ადგილს და წინსვლას განაპირობებს. ასეთ გარემოებებზე შეიძლება მიჩნეულ იქნეს ლიდერობის შემდეგი კრიტერიუმები - **ხასიათის სიმტკიცე და გამოცდილება**, ასევე მის მიერ **შედეგის მიღწევა**.⁶

⁵ P 100 კრიტიკული აზროვნება, სამეთაურო-სამშტაბო სკოლა, ეროვნული თავდაცვის აკადემია, გორი, 2012, გვ. 67

⁶ L 100 ლიდერობა, სამეთაურო-სამშტაბო სკოლა, ეროვნული თავდაცვის აკადემია, გორი, 2012, გვ. 12

სამხედრო მეთაური ყოველთვის უნდა გამოირჩეოდეს ხასიათის სიმტკიცით. სამხედრო სამსახურში მეთაურები ინიშნებიან, რაც მოითხოვს მისგან პასუხისმგებლობას და ვალდებულებებს ზემდგომი ხელმძღვანელების მიმართ. ამ ვალდებულებების მიღება დამოკიდებულია ლიდერის მტკიცე ხასიათსა და გამოცდილებაზე. არავის არ გაუჩნდება სურვილი ქვედანაყოფი ჩააბაროს ისეთ პიროვნებას, რომელიც გამოიჩენს ხასიათში სიმბდალეს და ორაზროვნებას. თოთოეული გადაწყვეტილება, რაც ლიდერმა უნდა მიიღოს და რაზეც უნდა იყოს ის ზემდგომებთან პასუხისმგებელი, არის მისი ხასიათის და მტკიცე განსჯის პროდუქტი, რომელიც თავის მხრივ უნდა ემყარებოდეს მისი პროფესიულ გამოცდილებას. შესაბამისად, სამხედრო ლიდერები ხელმძღვანელების მიერ, სხვა შეფასების კრიტერიუმებზე მეტად, უნდა ფასდებოდნენ მტკიცე ხასიათისა და პროფესიული-ლიდერული უნარებიდან გამომდინარე.⁷

სხვა სახელმწიფო სამსახურებისაგან განსხვავებით, სამხედრო სამსახურში, ყველაზე უფრო სასურველი და ნიშანდობლივია სამხედრო მეთაურის მიერ განსაზღვრული მიზნის მიღწევა. სამხედრო სფეროში ისმევა ამოცანა და ყველა ხელმძღვანელი მოითხოვს ამ ამოცანის შესრულებას. ხშირ შემთხვევებში, დროისა და შემცირებული ვადების პირობებში, დასმული ამოცანა წარმოდგენს ამოცანით მართვის შემთხვევებს და ის მეთაურები, რომლებიც ასეთ შემჭიდროვებულ გარემოსა და ზემდგომისაგან დეცენტრალიზებულად, შეძლებენ მიაღწიონ შედეგს, თავიანთ სფეროში ფასდებიან მეტად და წარმოჩნდებიან ლიდერებად.⁸ შედეგის მიღწევა ლიდერის მიერ მისი სრული პოტენციალის გამოვლინებას მოითხოვს, რაც უფრო დასაფასებელია სამხედრო სამეთაურო ჯაჭვის ყველა ეშელონზე.

სამხედრო ლიდერები, არასამსახურებრივ გარემოში

მესამე სფერო, სადაც უნდა გამოვლინდეს და შეიქმნას სამხედრო ლიდერის სახე, არის მისი არასამსახურებრივ გარემოში მოქმედება. თითოეული სამხედრო მოსამსახურე და განსაკუთრებით თავდაცვის ძალების სამეთაურო შემადგენლობა, მუდამ წარმოადგენდა ქართული საზოგადოების ელიტას. მათი ყოფნა და საქმიანობა არასამხედრო, სამოქალაქო ცხოვრებაში მნიშვნელოვან განმაპიროვნებელ არგუმენტს წარმოადგენს პიროვნების ლიდერად ჩამოყალიბებისა და შემდგომი განვითარებისათვის. სამხედრო ლიდერისათვის საზოგადოებრივი ცხოვრების გარემოში, ლიდერობის შესაფასებელ კრიტერიუმებად შეიძლება მიჩნეულ იქნას მისი ქცევისა და ხასიათის შემდეგი პირობები - **ფიზიკური სიჯანსაღე, ტაქტიანობა და სამეთაურო ჯაჭვის გარეთ ურთიერთობა.**

პიროვნებები, რომლებიც გამოირჩევიან გარეგნობითა და იერით, მუდამ დაფასებული არიან გარშემომყოფთა მიერ. ფიზიკური სიჯანსაღით აღჭურვილი სამხედრო მოსამსახურე არის მაგალითი ქვეყნისა და ერის მომავალი თაობების აღზრდისას. სამხედრო ლიდერები უნდა ათვითცნობიერებდნენ ლიდერობის ამ მოთხოვნათა კრიტერიუმებს და სამხედრო სამსახურის გარეთ ყოველთვის უნდა ინარჩუნებდნენ სა-

⁷ L 100 ლიდერობა, სამეთაურო-სამტაბო სკოლა, ეროვნული თავდაცვის აკადემია, გორი, 2012, გვ. 33

⁸ L 100 ლიდერობა, სამეთაურო-სამტაბო სკოლა, ეროვნული თავდაცვის აკადემია, გორი, 2012, გვ. 242

სურველ ფიზიკურ შესახედაობასა და „პეწს“. სამხედრო ლიდერის სულიერი სიძლიერე მეტწილად დამოკიდებულია მის ფიზიკურ სიჯანსაღეზე. შესაბამისად, ეს ფიზიკური სიჯანსაღე არის ერთ-ერთი ძირითადი მოთხოვნა, რაც სამხედრო მეთაურებს, ლიდერებს სამოქალაქო ცხოვრებაში უნდა გამოარჩევდეს სხვა თანამოქალაქეებისაგან.⁹

ადამიანს, რომელსაც დაკარგული აქვს ტაქტიანობისა და სხვების მიმართ პატივისცემის გრძნობა, წარმოადგენს გარსემომყოფთა თვალში არასასურველ საზოგადოების წევრს. სამხედრო ლიდერი, რომელსაც უწევს საზოგადოებრივ გარემოში ყოფნა, გონებრივად მუდამ უნდა ამხვილებდეს ყურადღებას მის მიერ ტაქტისა და თავშეკავების უნარის დაცვაზე. პიროვნების მიერ ტაქტიანობა არ გამოიმუშავდება უცაბედად და ეს თვისება იქმნება ცხოვრების წესის პარალელურად. სამხედრო მეთაურები ფასდებიან და პატივცემულები იქნებიან ყოველთვის მათ მიერ ამ სახის თანდაყოლილი ინტელექტის პირობებში.¹⁰

სამხედრო ლიდერები თანამოსამსახურეებთან ურთიერთობისას არ უნდა იფარგლებოდნენ მარტო სამსახურეობრივი წესებითა და ჩვეულებებით. ლიდერები ფასდებიან სამეთაურო ჯაჭვის გარეთ ხელქვეითებთან საღი ურთიერთობების შენარჩუნებისა და განვითარების კუთხითაც. თითოეული სამხედრო მოსამსახურე უნდა ზრუნავდეს, რომ სამსახურის გარეთაც თანამოსამსახურეებთან დაამყაროს კეთილგონივრული და თუ შესაძლებელია ოჯახებითაც, მეგობრული ურთიერთობა. სამხედრო მეთაურების როლი ასეთი ურთიერთობების დამყარებისას მნიშვნელოვანია. მეთაურები, რომლებიც სამსახურში არიან ლიდერები, ასევე სამსახურის გარეთაც უნდა იღებდნენ თავის თავზე ლიდერის ფუნქციებს და იყვნენ მიმბაძველნი ურთიერთობების განვითარებისას. ხშირად სამხედრო მოსამსახურეების ოჯახებს შორის არსებული მჭიდრო და მეგობრული ურთიერთობა, ყოველგვარი საფრთხეებისა და თანმდევი სიძნელეების მიუხედავად, განსაზღვრავდა სამხედრო მოსამსახურეთა მიმართ დასმული ამოცანის კვალიფიციურად შესრულებას.

დასკვნა

ყოველივე ზემოთაღნიშნულიდან გამომდინარე სამხედრო სამსახურში ლიდერად ჩამოყალიბებისათვის და შემდგომ ამ ლიდერული თვისებების განვითარებისათვის, მიზანშეწონილია გათვალისწინდეს მენეჯერულ თანამდებობაზე მყოფი პირების აზროვნება, საკითხებისადმი მათი კრიტიკული და ნოვატორული მიდგომები. ასევე მიზანშეწონილია, რომ ლიდერული თვისებები ურთიერთთავსებადი იყოს იმ სამ ძირითად გარემოში, სადაც სამხედრო მეთაურებს მოუწევთ მოღვაწეობა. ეს სფეროები მოიცავს სამსახურში დაქვემდებარებულებთან უკუკავშირს, ხელმძღვანელ პირებთან, სამეთაურო ჯაჭვთან ურთიერთობას და არასამსახურეობრივ გარემოში მათ ქცევას.

სამხედრო ლიდერის სახე მუდამ უნდა ემყარებოდეს მის ყოფნის, ინტელექტისა და ქმედებების კრიტერიუმებს, ასევე მეზრძოლის მრწამსს, ხასიათის სიმტკიცეს, ფი-

⁹ L 100 ლიდერობა, სამეთაურო-სამჭაბო სკოლა, ეროვნული თავდაცვის აკადემია, გორი, 2012, გვ. 135

¹⁰ L 100 ლიდერობა, სამეთაურო-სამჭაბო სკოლა, ეროვნული თავდაცვის აკადემია, გორი, 2012, გვ. 142

ზიკურ სიჯანსაღეს, ტაქტიანობას, შედეგის მიღწევას და სხვა ძირითად მახასიათებლებს. სამხედრო მეთაურები უნდა ათვისონ ბიერებდნენ და იცავდნენ ამ მოთხოვნათა ჩამონათვალს, რაც საბოლოო ჯამში ჩამოყალიბებს მათ ღირსეულ ლიდერებად და ქვეყნის სახელოვან მოღვაწეებად.

ბიბლიოგრაფია

- L 100 ლიდერობა, სამეთაურო-სამტაბო სკოლა, ეროვნული თავდაცვის აკადემია, გორი, 2012,
P 100 კრიტიკული აზროვნება, სამეთაურო-სამტაბო სკოლა, ეროვნული თავდაცვის აკადემია, გორი, 2012,
FM 6-22 ლიდერობა შეიარაღებულ ძალებში, აშშ სახმელეთო ჯარების კოლეჯი, აშშ, 2006,
FM 6-0 ამოცანით მართვა, აშშ სახმელეთო ჯარების კოლეჯი, აშშ, 2012,